

Conflictes i propostes de l'assemblea de Lleida: pagesia precària i model agroecològic

Assemblea de Lleida, 29 de novembre

L'alimentació és molt més que una necessitat: és un vincle vital amb la terra, les comunitats i la vida. Però el sistema agroalimentari actual, dominat per grans corporacions i basat en combustibles fòssils, ha trencat aquest vincle. Ens ha fet dependents d'un model globalitzat que exporta emissions, explota i contamina territoris, empobreix la pagesia, buida el camp i posa en risc la capacitat de garantir una alimentació sana i justa a Catalunya.

El Pacte per la Sobirania Alimentària neix per revertir aquesta realitat. Davant dècades de polítiques que han desposseït el territori, proposem recuperar el control col·lectiu sobre l'alimentació: què mengem, com es produeix i qui ho decideix. No es tracta només de canviar com produïm, sinó de reconstruir aliances entre món rural i urbà, entre pagesia, treballadores i consumidores, per fer possible un sistema alimentari just, viu i arrelat al territori.

Objectiu

Generar un pacte per la sobirania alimentària que concreti el procés de transformació de l'actual model agroalimentari en el marc d'una transició ecosocial de Catalunya.

Resultats

1. **Programa** amb propostes per la transformació de l'actual sistema agroalimentari consensuat entre un grup d'actors ampli.
2. **Agenda d'acció** comuna per tirar endavant un conjunt d'estratègies polítiques.
3. **Propostes palanca** que integraran la futura **ILP per la transició ecosocial**.

Metodologia

A les assemblees ens trobarem múltiples actors, cadascun amb les seves pròpies agendes i aproximacions a la sobirania alimentària. L'espai que volem generar és un de **generositat i escolta**, a on puguem centrar-nos a trobar els punts en comú i bastir una estratègia política al seu voltant.

Us demanem per tant un esforç a trobar el terreny compartit amb els companys que estiguin allà. Crear un front comú permetrà superar aquests punts de tensió que impedeixen construir un país diferent.

L'objectiu principal de l'assemblea serà aportar, **discutir i validar** propostes relacionades amb els conflictes en qüestió. Després de l'assemblea:

- acTe prepararà un document que recopili els acords i posicions per les propostes seleccionades, que enviarà en la menor brevetat.
- Les múltiples organitzacions rebreu aquest document, i en un mes haureu de retornar l'acord establint si hi ha alguna esmena a la totalitat i una explicació.
- Aquest material de les quatre assemblees territorials es recopilarà i es debatrà al fòrum social final a on definirem estratègies polítiques conjuntes.

Programa provisional

9:30 - 10:30: Explicació del procés de l'assemblea territorial. Donarem les indicacions pertinents perquè tothom estigui a la mateixa pàgina i explicarem la necessitat del pacte per la sobirania alimentària.

Breu descans

10:45 - 12:45: Espai de diàleg sobre les propostes i conflictes. Es treballaran els conflictes i les possibles propostes, perfilant-les, aterrant-les i establint els actors polítics i la seva prioritat.

Breu descans

13:00 - 13.45: Validació dels resultats. Una posada en comú i una discussió conjunta dels resultats.

13.45 - 14.10: Tancament.

Conflictes claus i propostes per abordar-los

Pagesia precària i model agroecològic

Conflicte 1: Una producció i distribució agrícola dominada per grans empreses i el mercat condemna la pagesia a la precarietat i a la desaparició

La creixent dominació de grans empreses que controlen la producció, distribució i venda d'aliments, junt amb una creixent entrada de productes barats de països tercers, ha empès els preus de compra als productors a mínims històrics. Aquesta dinàmica posa en una situació econòmica límit a la pagesia, que en un context de marges molt estrets a vegades recorre a mà d'obra migrant vulnerabilitzada

Context	<p>Les actuals polítiques agràries estan orientades a obtenir aliments barats, però el seu cost social i ambiental ens empobreix. La liberalització del sector agrari als anys 90 ha culminat amb un sistema alimentari dominat per grans empreses que controlen la cadena alimentària. A més, els acords comercials permeten l'entrada de productes barats de països tercers ha empès els preus de compra als productors a mínims històrics. Això ha dut la pagesia a intensificar la producció i a dependre de productes agraris amb un alt cost i amb uns costos ambientals més elevats. A tot això s'hi suma una creixent especulació de sòl agrari, insuficientment regulat, que porta el preu de l'arrendament de la terra a nivells insostenibles. Per tot això, des de 1994 Catalunya ha perdut el 50% de la pagesia, desapareixent prop de 25.000 productors i perdent 100.000 hectàrees.</p>
Punts conflictius	<p>L'actual model agroalimentari:</p> <ul style="list-style-type: none"> • És insostenible i fa impossible la realització de la sobirania alimentària i la transició cap a un model just social, econòmic i ecològicament. • Porta els pagesos i pageses a la precarietat i fa les seves explotacions insostenibles. En aquest context, es contracten jornalers migrants i alguns productors no garanteixen els drets laborals i socials necessaris. • Aquesta precarietat porta a una desaparició de la petita i mitjana pagesia en un context marcat per una falta de relleu generacional. Actualment, a Catalunya la pagesia constitueix només un 1,6% de la població activa, i la mitjana d'edat dels titulars de finca és de 61 anys.

	Necessitat	Proposta
1.1	Augment de la producció local en petites i mitjanes explotacions agrícoles	Creació d'una renda bàsica per a joves pagesos professionals fins a 40 anys (70% del SMI) orientada al relleu agrari i a la transició agroecològica.
1.2	Regular i limitar la intensificació i la concentració, en tant que vectors que erosionen la democràcia a la cadena alimentària, reforcen els oligopolis i degraden el medi	<p>En el disseny del finançament públic, promocionar les pràctiques beneficioses per a la societat i els ecosistemes. Bonificar la cura dels serveis ecosistèmics i penalitzar la seva degradació.</p> <p>Eliminar les subvencions a explotacions agrícoles per sobre d'unes determinades hectàrees d'extensió (amb un cas especial per ramaderia extensiva) o nombre de caps de bestiar.</p> <p>Incrementar les ajudes i acompanyament a les empreses petites i mitjanes per complir els objectius ecosocials. Inversió pública, assessorament i transferència tecnològica per garantir l'adopció de mètodes alternatius sostenibles de control de plagues, malalties i herbes adventícies.</p>
1.3	Respectar els DDHH	Eliminar la compra pública a proveïdors associats a vulneracions als DDHH. Creació del Centre Català d'Empresa i Drets Humans que identifiqui empreses que segueixen males pràctiques i en faci seguiment.
1.4	Assegurar preus de venda justos	<p>Acompliment íntegre de la Llei de la Cadena Alimentària. Posar en marxa observatoris sectorials de preus que estableixin els índexs a partir dels quals es fixin els preus en els contractes entre productors i distribuïdors. Impulsar la publicació dels costos de producció. Garantir que no es vengui per sota de preu de cost.</p> <p>Regular les llotges i els mercats en origen, així com la posició</p>

		<p>de domini de la gran distribució.</p> <p>Establir règims de sanció adequats per a grans empreses.</p>
1.5	Millora de les assegurances agràries	Creació d'un Pla d'Assegurances Agràries a baix risc per explotacions petites i mitjanes i explotacions agràries ecològiques.
1.6	Solucionar la precarietat amb les temporeres	<p>Prohibir l'actuació de les empreses de contracte temporal. Exclusivitat de la funció pública com a agència de col·locació i de gestió dels llocs de treball temporals.</p> <p>Ratificació del conveni 143 de l'Organització Internacional del Treball sobre treballadors migrants.</p> <p>Pla de prevenció i protecció davant de situacions de violència de gènere contra les dones treballadores.</p>
1.7 3.1	Augmentar l'autoabastiment alimentari	Modificació dels criteris de contractació i compra pública alimentària per adquirir un 75% dels aliments de producció interna de Catalunya i de la resta de l'estat espanyol, prioritzant la producció agroecològica catalana alineada amb els valors de l'economia social i solidària. En el cas dels productes importats del Sud Global, es donarà prioritat als de comerç just.
1.8	Dificultats per negociar el preu de venda dels productors	Impulsar una distribuïdora pública que permeti augmentar la força negociadora del sector productiu petit i mitjà a l'hora d'establir el preu de venda final.
1.9 3.7	Impuls de la producció de circuit curt i agroecològica	Planificació de Sistemes Agroalimentaris Locals de base Agroecològica (SALA) inserits en Sistemes Alimentaris Ciutat-Regió (SACR) . Aquests plans municipals i comarcals han de promoure figures com agències públiques d'accés a la terra, serveis d'assessorament i extensió agroecològica (ADV 100% pública), serveis

		<p>d'acollida pagesa (SAP), ramats municipals, granges polivalents, obradors compartits, mercats locals, bancs de llavors, sistemes d'investigació participativa o centrals de compres.</p> <p>Promoure una fiscalitat (IBI i cadastre de rústica) que reverteixi íntegrament al medi rural i preferentment al treball productiu agrícola i ramader, i per tant a la renda agrària.</p>
1.10	Reduir els tràmits administratius	Establir un servei públic gratuït d'assessorament i co-gestió dels tràmits administratius i exempcions per reduir burocràcia.
1.11	Facilitar la circulació del coneixement, les veus i les decisions sobre producció, consum i inversió posant la pagesia del territori al centre.	<p>Creació de Consells Alimentaris a nivell municipal i comarcal arreu del territori per a la definició de les polítiques alimentàries locals.</p> <p>Constitució d'un consell alimentari dins dels centres de distribució principals de Catalunya (Mercabarna, Mercalleida i similars).</p>

Conflicte 2: La falta de suport institucional i les resistències dins del sector dificulten l'expansió de l'agricultura ecològica, tot i els seus beneficis per la salut humana i planetària

La posició de domini ampliament subvencionada de grans empreses que controlen la producció, distribució i venda d'aliments, junt amb una creixent entrada de productes barats de països tercers, ha empès els preus de compra als productors a mínims històrics. Aquesta dinàmica porta la pagesia a intensificar la producció, amb un impacte important en sobre els ecosistemes. Les tècniques ecològiques permeten produir aliments sense generar aquests impactes, però tenen encara una baixa adopció per part de la pagesia degut a diversos factors, entre els que destaquen els reptes i les despeses implicades en la transició.

Context	<p>La pagesia tendeix a una major intensificació com a solució a la baixa rendibilitat del model agroindustrial actual. Aquest model força als pagesos a dependre de productes i tecnologia agrària amb un alt cost i a una rebaixa dels preus que els paguen els intermediaris majoristes pels aliments. A més, la competència en un mercat globalitzat disminueix encara més el preu final i contribueix a precaritzar encara més la pagesia.</p> <p>El model agrari intensiu es basa en l'expansió del monocultiu i en l'ús intensiu de fitosanitaris, contribuint de forma clau a la pèrdua de biodiversitat global i a la degradació dels ecosistemes, particularment dels sòls, i la salut de les persones. Aquest i altres factors interrelacionats, com el canvi climàtic, la urbanització o la propagació d'espècies invasores, han arribat a tal punt d'extralimitació que s'està posant en risc la supervivència mateixa dels ecosistemes i de les societats humanes.</p>
Punts conflictius	<p>En aquest context, cal accelerar l'extensió de les pràctiques agroecològiques, reduir la importació d'aliments procedents de països tercers on es produeixen en condicions d'explotació social i ecològica, i situar aquest model com a alternativa prioritària davant la producció intensiva. Per això cal reconèixer i donar resposta a què:</p> <ul style="list-style-type: none"> • L'agricultura intensiva es presenta com a solució a la reducció al preu de compra al productor, sense contemplar com incrementa la desigualtat econòmica del sector i accelera la degradació ecològica en diferents territoris involucrats, així com la pèrdua de sabers tradicionals. • Una part de la pagesia és reticent a adoptar l'agricultura ecològica, donats els estrets marges de maniobra amb els que operen la majoria d'explotacions. Els costos de certificació no compensen el valor afegit

	<p>de mercat.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Les administracions públiques no estan donant suficient suport perquè els pagesos facin la transició cap a pràctiques agroecològiques, incloent-hi el compliment de normatives ja vigents. • Els tràmits burocràtics per adoptar l'agricultura ecològica (com és la certificació) són massa costosos i llargs, desincentivant la seva adopció.
--	---

	Necessitat	Proposta
2.1	<p>Recuperar la cultura pagesa que promou la cura i regeneració dels agrosistemes</p>	<p>Pla de transició agrària de reducció i substitució progressiva d'agroquímics i prohibició dels cultius transgènics en paral·lel al desenvolupament de productes agraris no contaminants. Prioritzar la producció/comercialització local de productes, les sinergies entre espècies i les tècniques regeneratives. Dotació de 1000 euros x ha durant 5 anys per facilitar la transició a les finques. Implementació d'aquest pla a través d'Oficines d'Extensió Agroecològiques.</p> <p>Finançar i regular mesures per potenciar la biodiversitat als espais agraris, promovent la durada, la densitat i la qualitat de les xarxes ecològiques: regeneració microbiològica dels sòls, franges florals intercalades, tanques vegetals, punts d'aigua permanents, conservació de marges i de murs de pedra seca, foment de les caixes niu, manteniment dels hàbitats dels pollinitzadors naturals, pastura de boscos i/o rostolls, etc.</p>
2.2	<p>Recuperar la cultura pagesa que promou la cura i regeneració de les masses forestals</p>	<p>Finançament directe de pastura de boscos per millorar-ne la maduració. Pagament de 400 euros per hectàrea a la pastora. Mesures legislatives perquè el pagador sigui obligatòriament el propietari del bosc. Programa de neteja de llenya municipal, a on els ciutadans de la comarca puguin gestionar una parcel·la</p>

		privada de bosc, prèvia formació.
2.3	Impulsar pràctiques que regenerin el mosaic agroforestal i un territori viu	Implementar el Contracte Agrari com a eina de remuneració econòmica pels serveis ecosistèmics que ofereix la pagesia en la gestió i conservació del medi natural.
2.4	Protegir els cultius de la fauna cinegètica (conills, llops, etc.) i recuperació i protecció de la biodiversitat catalana	Pla coordinat entre administració per la recuperació de l'equilibri ecosistèmic a través de la reintroducció de les espècies pertanyents als estrats alts de la cadena tròfica catalana.
2.5	Diversificació de cultius segons impactes climàtics	Que la Generalitat proveeixi mapes de cultius adaptables als diferents escenaris d'escalfament a Catalunya, que serveixin per generar programes de bonificacions i subvencions als cultius més resistents, adaptables i mitigadors.
2.6	Reorientar el cooperativisme agrari cap a la sobirania alimentària i l'agroecologia	Impulsar un programa públic de suport a cooperatives agràries que mancomunin serveis, terres, transformació i comercialització amb criteris agroecològics, prioritzant la petita pagesia i el consum local.
2.7	Controlar la compra de producte de baix cost amb impacte en la biodiversitat. La soja com el cas més rellevant	Garantir l'aplicació del Reglament Europeu contra la Desforestació i Degradació Forestal (EUDR) de manera immediata i sense retallades en la seva ambició, garantint la coherència política i la seguretat jurídica tant per a ciutadania com per a empreses.
2.8 1.5	Connectar de forma estable la producció agroecològica amb el consum cooperatiu per reforçar circuits curts i justos	Crear un programa públic de suport a la intercooperació entre cooperatives agràries i espais de consum cooperatiu per establir acords de subministrament estables, amb suport per a infraestructures logístiques compartides (com centres de distribució i transport refrigerat), eines digitals de gestió conjunta i finançament per a l'adaptació normativa i sanitària dels espais de transformació.

2.9	Reconèixer la petita pagesia	Creació d'una categoria específica per a la petita pagesia agroecològica i aquella en processos de transició. Aplicació d'ajuts i normatives adaptades per garantir-ne la viabilitat. Aplicar exempcions de tràmits i reducció significativa de quotes de Seguretat Social i del règim d'autònoms agrari.
-----	------------------------------	---

Origen de les propostes polítiques

Aquest document és el fruit col·lectiu d'un llarg recorregut compartit. Recull, destil·la i dona forma a les aportacions de moltes entitats que, al llarg del temps, han treballat incansablement per la sobirania alimentària. Hem ajuntat informes, diagnòstics i propostes per extreure'n les necessitats comunes i, a partir d'aquí, construir plegades unes propostes concretes, amb mirada estratègica i col·lectiva, que donin resposta a les realitats diverses i apunten camins de transformació possibles. Per arribar a aquest resultat, s'ha analitzat la feina d'administracions públiques, persones expertes i les següents entitats, col·lectius i moviments, entre d'altres:

- Agroterritori
- Aigua és Vida
- Amigos de la Tierra
- Aresta, Cooperativa Agroecològica
- Arran de Terra
- Associació de Productores Agroecològiques de Catalunya (APACAT)
- Atmosterra
- Assemblea Pagesa i Ciutadana Metropolitana
- Barcelona Demà
- Consorci de Polítiques Ambientals de les Terres de l'Ebre (COPATE)
- CREA
- EAT
- Ecologistes en Acció
- Entretantos
- Food Transitions
- Foro de Transiciones
- Fundació Pagesa de Catalunya
- Greenpeace
- Institute for Sustainable Development and International Relations (IDDRI)
- IAEDEN, Salvem l'Empordà
- IDRA
- Justícia Alimentària
- Oficina Conjunta de l'Alimentació Sostenible
- Porcat
- Rainforest Foundation Norway
- Remenat – Mans a la Terra
- Smart Rural
- Talaia Pagesa
- Terra Pagesa
- Unió de Pagesos
- World Resources Institute (WRI)
- Via Vallès
- Via camperola
- Xarxa de Municipis per l'Agroecologia